

Ref.nr.:

Saknr: 200403175

Dato: 17.12.04

Vern av Kvitsanden landskapsvernområde, Røros kommune i Sør-Trøndelag fylke

1 Forslag

Miljøverndepartementet legg med dette frem sin tilråding om opprettelse av Kvitsanden landskapsvernområde i Røros kommune, Sør-Trøndelag fylke. Området utgjør et areal på ca. 0,4 km². Området ligger i Kvitsanden statsallmenning.

1.1 Hjemmelsgrunnlag

Kvitsanden landskapsvernområde utgjør er et spesielt flygesandområde. For å bevare dette egenartede landskapet foreslås området vernet som landskapsvernområde med hjemmel i naturvernloven § 5.

1.2 Verneverdier

Kvitsanden er et spesielt flygesandområde med både stabiliserte og mobile sanddyner. Området utgjør et av de aller største flygesandområdene i innlandet i Norge og er et viktig landskapselement. Området er vurdert å ha meget stor verneverdi. Vern av et representativt utvalg av norsk natur for kommende generasjoner er et nasjonalt resultatmål, jf. St.meld. nr. 25 (2002-2003) *Regjeringens miljøvernpolitikk og rikets miljøtilstand*. Vern av Kvitsanden vil være et ledd i arbeidet med å nå det nasjonale resultatmålet.

1.3 Andre interesser

Andre interesser i forbindelse med området er knyttet til bl.a. grustak, golfpark, leirdueskyting, skiløype og skibakke. Området er båndlagt i kommuneplanen fra 1998. Gjennomføring av verneforslaget vil generelt ikke innebære noen vesentlig endring av dagens bruk av området.

1.4 Trusler mot verneverdiene

Verneverdiene vil trues ved inngrep. Inngrep som kan være en trussel mot naturtypen er blant annet kjøring på barmark, masse uttak, beplantning og gjengroing.

2 Bakgrunn for verneforslaget og saksbehandling

Kvitsanden ble opprinnelig foreslått vernet i 1985. St.meld. nr. 68 (1980-81) *Vern av norsk natur* la opp til gjennomføring av verneplaner for kvartærgeologiske forekomster. Verneforslag for Kvitsanden naturreservat var ute på høring høsten 1985, i forbindelse

med arbeidet med verneplan for kvartærgeologiske forekomster i Sør-Trøndelag. Oppsummeringen etter høringen konkluderte med at det ikke så ut til å være store konflikter forbundet med vern av Kvitsanden. Verneplan for kvartærgeologiske forekomster i Sør-Trøndelag (og en del andre fylker) ble imidlertid stilt i bero, da økonomien ikke ga rom for å prioritere disse verneplanene. Det har i ettertid vært arbeidet med vern av noen enkeltområder fra disse verneplanene.

Fylkesmannen i Sør-Trøndelag fikk i 1997 i oppdrag av DN å utarbeide et nytt verneforslag for Kvitsanden, med utgangspunkt i verneplanen for kvartærgeologiske forekomster fra 1985.

Verneforslaget ble faglig gjennomgått av DN 17.12.03, og sendt på lokal og sentral høring ved fylkesmannens brev av 23.03.04. Fylkesmannens tilråding med oppsummering av lokal og sentral høring ble oversendt til DN ved brev av 27.09.04.

I 1985 ble Kvitsanden foreslått vernet som naturreservat i "Utkast til verneplan for kvartærgeologiske forekomster i Sør-Trøndelag fylke". Etter samråd med DN og Røros kommune, foreslo fylkesmannen ved høringen i 2004 at området vernes som landskapsvernområde. Denne verneformen vurderes som tilstrekkelig ut fra verneformålet. I forhold til forslaget fra 1985 innebar høringsforslaget fra 2004 også en mindre endring av vernegrensen for å holde eiendommen 134/4 utenfor verneområdet.

3 Økonomiske og administrative konsekvenser

Det er Direktoratet for naturforvaltning avgjør hvem som skal være forvaltningsmyndighet. Kostnader til merking av grenser, oppsyn m.m. vil dekkes innenfor de ordinære budsjettposter.

4 Merknader til verneforslaget

Følgende instanser har hatt saken til uttalelse:

Lokale høringsinstanser: Statskog Trøndelag/Møre, Røros kommune, Sør-Trøndelag Fylkeskommune, Norges naturvernforbund avd. Røros, Røros Jeger- og Fiskerforening og Reindriftsforvaltningen i Sør-Trøndelag – Hedmark.

Sentrale høringsinstanser: Statens landbruksforvaltning, Sametinget, Reindriftsforvaltningen, Kommunenes sentralforbund, Statens Kartverk, Riksantikvaren, Bergvesenet, NGU, Statskog, Statens Naturforvaltningsråd, Statens kulturminneråd, Norske Reindriftsamers landsforbund, Norske Samers Riksforbund, Samenes landsforbund, Norges Naturvernforbund, Norges Jeger- og Fiskerforbund, SABIMA, Norsk institutt for naturforskning, NTNU, Fakultetet for naturvitenskap og teknologi, NTNU, Vitenskapsmuseet og Statens navnekonsulenter, Midt-Norge.

Følgende sentrale instanser påpeker ingen eller uvesentlige konflikter, eller gir positiv tilslutning til fredningsforslaget: NGU og Statens landbruksforvaltning.

De fleste sentrale instansene som har fått saken på høring, har ikke avgitt uttalelse.

4.1 Ulike merknader til verneforslaget i høringen

Røros kommune understreker at området har ulike brukergrupper, men at praksis viser at det er mulig å kombinere bruk og vern til felles nytte. I dette arbeidet er det viktig med kontinuerlig kontakt med vernemyndighetene. Det er behov for fortsatt å kunne opprettholde skiløypetraseen og ev. reetablere hoppbakken. For øvrig nevnes en del aktiviteter i tilstøtende områder. Kommunestyret slutter seg til forslaget om etablering av verneområdet på Kvitsanden.

Statskog Trøndelag/Møre gir i sin uttalelse en korrigerende av navnet på eiendommen, som er en selvstendig eiendomsenhet, Kvitsanden statsallmenning, gnr. 203 bnr. 1 i Røros kommune. I tillegg gis en oversikt over leieavtaler innenfor det foreslåtte området, og i tilgrensende områder:

- Avtale med Røros Golfpark (1997) berører såvidt det nordøstre hjørnet av forslaget.
- Røros Idrettslag har leieavtale om bruk av området til skiløyper. Vurderingen er at bortsett fra lettere planeringsarbeid på en del punkter i løypetraseen og oppkjøring av løyper, vil dette ikke være i strid med forslaget til vernebestemmelser.
- Det foreligger også en avtale om leie av grunn til skibakke ved Sandtjønna. Bakken har blåst ned, og er for tida ikke i bruk. Stolper til belysning står fortsatt i området. I tillegg foreligger en avtale om fem stolpefester for framføring av strøm til flombelysning i hoppbakken. Linja er nedlagt og stolpene fjernet.
- Røros Jeger- og Fiskerforening har leieavtale for 7 daa, med formål parkeringsplass og bakgrunn for leirdueskyting.
- I tilgrensende områder er det en leieavtale med Kjellmark AS om grustak og det foreligger en søknad fra Røros Motorklubb om leie av areal i tilknytning til ovennevnte grustak.

Avslutningsvis påpeker Statskog SF at forslaget vil båndlegge betydelige grusforekomster.

Røros Jeger- og Fiskerforening er grunneier til areal som grenser inn mot det foreslåtte verneområdet. Eiendommen benyttes som leirduebane, med standplass sør for Sandtjønna, skyting over tjønna mot nord og med nedslagsfelt delvis inne i det foreslåtte området. Foreningen ønsker en avklaring i forhold til framtidig bruk av dette området, men stiller seg for øvrig positiv til verneforslaget.

Reindriftsforvaltningen i Sør-Trøndelag/Hedmark har ingen merknader.

Sametinget, Snåsa bemerker at det ikke er konflikt med kjente automatisk fredede samiske kulturminner, og at forslaget ikke er til hinder for tradisjonell samisk bruk av området.

Statens navnekonsulenter, Midt-Norge tilrår etter henvendelse til Røros kommune skrivemåten Kvitsanden.

Statskog SF viser til regional høringsuttalelse og har ingen ytterligere merknader.

Bergvesenet er godkjenningmyndighet og tilsynsmyndighet når det gjelder grustaket som er etablert tilstøtende til verneforslaget i nordøst. Firmaet Johan Kjellmark AS på Røros har inngått leieavtale med Statskog SF om grustaket, og i følge avtalen skal operatøren utarbeide avslutningsplan for virksomheten, men har stilt saken i bero i påvente av avklaring av arealbruken nærmest grustaket i sør. Under befaring 28.04.03 var det enighet om umiddelbar stans i den del av virksomheten som grenser inn mot bl.a. det foreslåtte verneområdet. For å få til en stabil avslutning bør etter Bergvesenets vurdering eksisterende skråning knekkes noe, og vil da sannsynligvis komme noen titalls meter inn i det foreslåtte området. Bergvesenet forstår feltbefaring som grunnlag for nærmere avgrensning og utarbeidelse av avslutningsplanen. Bergvesenet uttrykker for øvrig tilfredshet med verneforslaget.

Riksantikvaren støtter verneforslaget, og anbefaler at det utarbeides forvaltningsplan for området, hvor både kommunal forvaltning samt regional og sentral kulturminneforvaltning trekkes inn i planarbeidet.

NTNU, Vitenskapsmuseet støtter vernet. Det understrekes at området også har botaniske interesser, selv om institusjonen har begrenset kunnskap om utviklingen de siste årene. Behovet for overvåking og kontroll understrekes.

4.2 Fylkesmannens kommentarer og tilråding etter høring

Fylkesmannen i Sør-Trøndelag bemerker at det i forbindelse med høringen ikke er fremkommet negative kommentarer til verneforslaget. Det ble gjennomført befaring i området 21.09.04, for å avklare en del forhold rundt høringsuttalelsene, herunder aktuelle punkter i leievitalene som Statskog har inngått. På befaringen deltok DN, fylkesmannen, Bergvesenet, Røros kommune, Røros Jeger- og Fiskerforening, samt Telenor (ang. enkeltsak).

Det foreligger leieavtale med Røros Idrettslag om bruk av deler av området til skiløype og hoppbakke. Skiløypetraseen er etablert, og krever ikke ytterligere inngrep i området. Hoppbakken falt ned for en god del år siden, og området er i det vesentlige ryddet. En del fundamenter for det tidligere stillaset i bakken ligger fortsatt i dagen. Det foreligger ingen konkrete planer for gjenoppbygging. Noen få stolper fra lysanlegget i bakken står fortsatt, mens tilførselsledningen er tatt ned. En eventuell søknad om reetablering av anlegget vil måtte behandles som en dispensasjonssak etter forskriften.

Virksomhet i forbindelse med Røros Golfpark berører det foreslåtte verneområdet i meget beskjeden grad og vil med dagens omfang ikke påvirke verneverdiene i området,

Fremtidig bruk av leirduebanen ved Sandtjønna vurderes ikke å true verneverdiene i området. Det arbeides langsiktig med å flytte denne aktiviteten til en annen lokalitet i kommunen. Fylkesmannen ser positivt på dette, primært ut fra at området ved Sandtjønna er mye brukt også i friluftssammenheng.

Under befaringen 21.09.04 ble det klarlagt at det etablerte grustaket ikke grenser direkte inn mot området som foreslås vernet, og at heller ikke tiltak i forbindelse med avslutningen av grustaket vil berøre området.

Når det gjelder verneforskriften, foreslår fylkesmannen ingen endringer i forhold til høringsforslaget.

Når det gjelder avgrensningen, foreslår fylkesmannen noen mindre justeringer i tråd med befaringen i området 21.09.04. Røros kommune vil med det aller første måle inn alle grensepunktene med GPS-utstyr, og fylkesmannen vil ettersende et revidert forslag til vernekart så snart som mulig.

Fylkesmannen tilrår på denne bakgrunn at arbeidet med opprettelse av Kvitsanden landskapsvernområde slutføres.

4.3 Direktoratet for naturforvaltning sin innstilling

Når det gjelder forslaget til verneforskrift foreslår direktoratet følgende endringer:

- Eiendomsopplysningene i § 1 (Avgrensning) rettes opp i tråd med Statskog SFs merknader, slik at det blir stående: "203/1 (Kvitsanden statsallmenning)".
- Ordlyden innledningsvis i § 2 (Formål) justeres fra "Formålet med vernet er å verne..." til "Formålet med vernet er å bevare..."
- § 4 (Generelle unntak) justeres, slik at det fremkommer at bestemmelsen gjelder "...skjøtsels- og forvaltningsoppgaver bestemt av forvaltningsmyndigheten."

Direktoratet slutter seg for øvrig til fylkesmannens forslag til verneforskrift.

DN slutter seg til fylkesmannens forslag til avgrensning, som innebærer noen mindre justeringer i tråd med befarings i området 21.09.04.

Når det gjelder befaringen, vil DN tilføye at ønske fra Telenor om kabellegging gjennom sørøstre del av det forslåtte landskapsvernområdet ble tatt opp. Dersom dette utføres som skissert under befaringen, dvs. i tilknytning til sti og skibakke, vurderes det å ikke være i strid med verneformålet.

Direktoratet ser det som naturlig at behov for forvaltningsplan, overvåking og kontroll vurderes som ledd i forvaltningen av området.

4.4 Miljøverndepartementets tilråding

Miljøverndepartementet viser til at det foreligger betydelige argumenter for vern av Kvitsanden, og at ferdsel og aktiviteter som ikke truer verneformålet skal kunne fortsette som før.

Ved å gjøre noen presiseringer i forskriften har Miljøverndepartementet justert forskriften slik at den samsvar med forskriftsmalen for landskapsvernområder. De

største strukturelle endringen har skjedd i § 3. Denne bestemmelsen inneholder vernebestemmelsen og regulerer hva som er tillatt og hva som ikke er tillatt i verneområdet. Det er blant annet åpnet for at nødvendig motorferdsel for preparering av eksisterende skiløype er tillatt etter søknad. Preparering av skiløype vurderes å være av liten betydning for verneverdiene slik at tillatelse til dette formålet kan gis for flere år av gangen.

Miljøverndepartementet viser til at organisert ferdsel er regulert i forskriftens § 3, punkt 2. Dette punktet er en standardbestemmelse som innebærer at det uhindret av vernet kan det gjennomføres tradisjonell turvirksomhet til fots som ikke skader naturmiljøet. Departementet ser det som viktig å praktisere denne bestemmelsen i samsvar med de retningslinjer som følger av St.prp. nr. 65 (2002-03) Tilleggsbevilgninger og omprioriteringer i statsbudsjettet medregnet folketrygden 2003 og Innst. S. nr. 260 (2002-2003) om økt verdiskaping i våre fjellområder.

Det innebærer at organisert tradisjonell turvirksomhet til fots skal vurderes på samme måte enten tiltaket er av kommersiell eller ikke-kommersiell karakter. I den praktiske forvaltningen vil det blant annet innebære at private selskaper og andre næringsaktører uhindret av vernet kan gjennomføre tradisjonell turvirksomhet til fots så lenge belastningen på naturmiljøet i landskapsvernområdet er på samme nivå som for de aktører som er listet opp i forskriften § 3, punkt 2.2.

Når det gjelder Telenors ønske jordkabellegging gjennom sørøstre del av det forslåtte landskapsvernområdet, vurderes det å ikke være i strid med verneformålet dersom dette utføres i samsvar med fylkesmannens tilrådning.

Miljøverndepartementet slutter seg til Direktoratet for naturforvaltning og fylkesmannens tilrådning og tilrår opprettelsen av Kvitsanden landskapsvernområde.

Miljøverndepartementet

t i l r å r:

Forskrift om vern av Kvitsanden landskapsvernområde i Røros kommune, Sør-Trøndelag fylke fastsettes i samsvar med vedlagte forslag.

Forskrift om vern av Kvitsanden landskapsvernområde i Røros kommune, Sør-Trøndelag fylke

Fastsatt ved Kongelig resolusjon 17.12.2004 med hjemmel i lov av 19. juni 1970 nr. 63 om naturvern § 5, jf. § 6 og §§ 21, 22 og 23. Fremmet av Miljøverndepartementet.

§ 1 Avgrensning

Det vernete området berører følgende gnr./bnr. i Røros kommune: 203/1, Kvitsanden statsallmenning.

Landskapsvernområdet dekker et areal på ca. 0,4 km².

Grensene for landskapsvernområdet fremgår av vedlagte kart i målestokk 1: 5 000, datert Miljøverndepartementet desember 2004.

De nøyaktige grensene for landskapsvernområdet skal avmerkes i marka. Knekkpunktene skal koordinatfestes.

Verneforskriften og kart oppbevares i Røros kommune, hos Fylkesmannen i Sør-Trøndelag, i Direktoratet for naturforvaltning og i Miljøverndepartementet.

§ 2 Formål

Formålet er å bevare et spesielt flygesandområde, med både stabiliserte og mobile sanddyner, som er enestående i denne delen av Midt-Norge, samt å bevare sanddynene som del av kulturlandskapet ved Røros.

§ 3 Vernebestemmelser

1 Landskapet

1.1 Alle inngrep som vesentlig kan endre landskapets art eller karakter er forbudt, herunder uttak, lagring, planering eller utfylling av masse, oppføring av bygninger, anlegg eller varige og midlertidige innretninger, hensetting av campingvogn, brakke og lignende, fremføring av luftledninger, jordkabler eller kloakkledninger, bygging av veier, ulike former for overflatebehandling, oppsetting av skilt, merking av stier, løyper mv. Opplistingen er ikke uttømmende.

Fylkesmannen avgjør i tvilstilfeller om et tiltak må anses å endre landskapets art eller karakter vesentlig.

2 Ferdse

2.1 All ferdsel skal skje varsomt.

2.2 Bestemmelsene i denne forskriften er ikke til hinder for tradisjonell turvirksomhet til fots i regi av turistforeninger, skoler, barnehager, ideelle lag og foreninger.

Annen organisert ferdsel og ferdselsformer som kan skade verneverdien må ha særskilt tillatelse av forvaltningsmyndigheten.

2.3 Gjennomføring av militær operativ virksomhet, og tiltak i ambulanse-, politi-, brannvern- og rednings- og oppsynsoppgaver, samt skjøtsels- og forvaltningsoppgaver bestemt av forvaltningsmyndigheten.

3 Motorferdsel

3.1 Motorferdsel er forbudt.

3.2 Bestemmelsene i § 3 er ikke til hinder for:

- a. Gjennomføring av militær operativ virksomhet, og tiltak i ambulanse-, politi-, brannvern- og rednings- og oppsynsoppgaver, samt skjøtsels- og forvaltningsoppgaver bestemt av forvaltningsmyndigheten. Øvingskjøring i tilnytning til slike formål krever særskilt tillatelse.

3.3 Forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til:

- a. Preparering av eksisterende skiløype.

4 Forurensing

4.1 Forurensning og forsøpling er forbudt samt bruk av kjemiske midler som kan påvirke naturmiljøet.

4.2 Unødvendig støy er forbudt. Eksempel på dette er motor på modellfly. Listen er ikke uttømmende.

§ 4 Skjøtsel

Forvaltningsmyndigheten, eller den forvaltningsmyndigheten bestemmer, kan gjennomføre skjøtselstiltak for å fremme verneformålet. Det kan utarbeides forvaltningsplan som skal inneholde nærmere retningslinjer for gjennomføring av skjøtsel.

§ 5 Generelle dispensasjonsregler

Forvaltningsmyndigheten kan gjøre unntak fra forskriften når formålet med vernet krever det, samt for vitenskapelige undersøkelser, arbeider av vesentlig samfunnsmessig betydning eller i særlige tilfeller dersom det ikke strider mot formålet med vernet.

§ 6 Forvaltningsmyndighet

Direktoratet for naturforvaltning fastsetter hvem som er forvaltningsmyndighet etter denne forskriften.

§ 7 Ikrafttredelse

Denne forskriften trer i kraft straks.